

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

ЗОЛОТУХІН СЕРГІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

**УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В
СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ НЕЛЕГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЇ ТА ТОРГІВЛІ
ЛЮДЬМИ**

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У геополітичному вимірі Україна знаходиться на перехресті шляхів «між Сходом і Заходом». Таке геополітичне положення значною мірою упродовж багатьох століть детермінувало історичні, культурницькі, духовні й політичні особливості розвитку нашої держави.

Актуальність досліджуваної проблеми полягає у тому, що останніми десятиліттями географічне положення України почали активно використовувати з метою нелегальної міграції, транспортування мігрантів та торгівлі людьми. Водночас Україна відіграє важливу роль у стримуванні потоків нелегальної міграції зі Сходу до держав Центральної та Західної Європи. Суб'єктами нелегальної міграції через територію України є населення країн СНД та Азії. Особливість обраної теми в тому, що механізми ефективної протидії нелегальній міграції та запобігання її негативних впливів остаточно не визначено.

Характер та основні форми нелегальної міграції, з одного боку, та відсутність ефективної системи державного управління та обліку міграційних процесів, з іншого, фактично не дають змоги достовірно оцінити кількісні параметри та масштаби нелегальної міграції та транзиту нелегалів в Україні. Щорічний транзит нелегалів через Україну лише приблизно оцінюється в 500-600 тисяч осіб.

Приблизні підрахунки та експертні оцінки свідчать про те, що масштаби нелегальної міграції в Україні становлять пряму загрозу національній безпеці країни, створюють додаткове навантаження на державний бюджет, сприяють зростанню криміналізації, утворенню зон локалізації та контролю окремих національних злочинних груп, знижують асиміляційний потенціал корінного населення, сприяють загостренню соціальної та етнонаціональної напруги, тінізації економіки.

Серед зовнішніх чинників, які визначають потребу та мотивацію України здійснити кардинальні перетворення у сфері міграційної політики, є

необхідність виконувати свої міжнародні зобов'язання по запобіганню нелегальній міграції, по виконанню угоди про реадмісію з ЄС, формувати імідж держави, яка здатна контролювати власну територію та забезпечувати власні національні інтереси в міграційній сфері.

Масштаби нелегальної міграції на порядок вищі, ніж легальної. Проблема криється також і в тому, що більшість потенційних нелегалів в'їжджають в Україну легально – у приватних, туристичних справах, на навчання, транзитом, що ускладнює процедуру обліку іноземних громадян, які незаконно перебувають на території країни по закінченню терміну візи.

Недооцінка масштабів та наслідків нелегальної міграції, відсутність ефективних механізмів запобігання нелегальній міграції, зволікання з реформуванням структури державного управління міграційними процесами наносить шкоду міжнародному іміджу країни, призводить до прямих економічних втрат та буде мати для України незворотні демографічні та соціальні наслідки в майбутньому. Перед нашою країною сьогодні стоїть важливе стратегічне завдання – створення сучасної та ефективної національної системи управління міграцією з метою забезпечення контрольованості цього явища з боку держави.

Дослідженню процесів міграції, нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми присвячені праці зарубіжних авторів – М.Абелли, Н.Самптона, У.Сомервіля, Х.Хольцера та ін. Увага зарубіжних науковців зосереджується на причинах нелегальної міграції, аналізі та прогнозі тенденцій розвитку нелегальної міграції, а також пошуку шляхів регулювання цих процесів. Серед вітчизняних вчених, які досліджували проблему нелегальної міграції та особливостей її державного регулювання, слід відзначити праці В.Будкіна, О.Власюк, Е.Лібанової, О.Малиновської, С.Мосьондз, Н.Нижник, Н.Тиндик, В.Трощинського, Ю.Римаренка, Ю.Шемшученка та ін.

Водночас тенденції зростання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми, активізація процесів європейської інтеграції та пов'язана з цим

необхідність прийняття та запровадження європейських норм та правил в цій сфері підвищують увагу до проблеми державного регулювання нелегальної міграції та торгівлі людьми в Україні, зумовлюють пошук сучасних методів та шляхів державного регулювання цієї сфери.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є обґрунтування напрямів удосконалення державної політики України в сфері запобігання нелегальній міграції та торгівлі людьми.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**:

- дослідити стан науково-теоретичного підґрунтя державної політики в сфері регулювання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми;
- уточнити сутність основних понять і термінів;
- дослідити нормативно-правові засади державної політики запобігання нелегальній міграції та протидії торгівлі людьми в Україні;
- визначити основні показники сучасного стану міграції загалом у світі як основної тенденції глобалізації та України в цих процесах, зокрема;
- виявити особливості нелегальної міграції громадян України;
- визначити основні напрями подальшої державної політики в сфері державного регулювання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми в Україні.

Об’єкт дослідження – державна політика в сфері запобігання нелегальній міграції та протидії торгівлі людьми в Україні.

Предметом дослідження є проблеми удосконалення державної політики в сфері запобігання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми в Україні.

Гіпотеза дослідження базується на припущенні, що дослідження особливостей державної політики щодо запобігання нелегальній міграції та протидії торгівлі людьми в Україні в теоретичному та практичному аспекті дозволить обґрунтувати шляхи її удосконалення.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу магістерського дослідження склали фундаментальні положення науки державного

управління та системний підхід до вивчення процесів, що відбуваються в сфері державного регулювання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми в нашій країні.

Так, системний підхід дав можливість розглянути складники системи державного регулювання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми, які стосуються методів та засад регулювання, системи зарубіжного регулювання процесів нелегальної міграції, на базі цього методу також встановлено взаємозв'язок теоретичних та практичних проблем в означеній сфері. На основі системного підходу визначено практичні особливості державної політики щодо запобігання нелегальній міграції та протидії торгівлі людьми, її ефективність. За допомогою статистичних методів проаналізовано проблеми державного регулювання, визначено реальні масштаби нелегальної міграції та торгівлі людьми. Для обґрунтування шляхів удосконалення державного регулювання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми використано методи моделювання та абстрактно-логічний методи дослідження, а також методи порівняння – для дослідження позитивного зарубіжного досвіду та визначення шляхів його адаптації щодо міграційної політики нашої держави.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні дані, матеріали галузевих управлінь Держприкордонслужби, СБУ, РНБО, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань державного регулювання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми в Україні.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вирішено важливу наукову проблему щодо визначення та обґрунтування шляхів удосконалення державної політики в сфері регулювання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми в Україні, де акцент зроблено на співпраці з ЄС та врахуванні тенденцій міграційної політики в цих країнах.

Структура і обсяг магістерської роботи. Магістерське дослідження

складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи складає 105 сторінок. В магістерській роботі міститься 2 рисунки, 2 таблиці та 5 додатків. Список використаної літератури містить 97 джерел, в тому числі 18 іноземних.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи. Наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У першому розділі *«Науково-теоретичні засади дослідження державного регулювання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми»* охарактеризовано проблематику та джерельну базу дослідження щодо державного регулювання в сфері запобігання нелегальній міграції та протидії торгівлі людьми, зокрема, увагу зосереджено на дослідженнях в цій сфері у вітчизняних та зарубіжних працях, визначенні основних понять і термінів, їх тлумаченнях та дискусійних положеннях, а також аналізі нормативно-правової бази, визначенні її слабких та сильних сторін як підґрунтя державної політики в цій сфері.

Підрозділ 1.1. «Нелегальна міграція та протидія торгівлі людьми як об'єкт наукових досліджень» присвячений аналізу стану наукової розробки проблеми у вітчизняної та зарубіжній науці. Проблема регулювання міграційних потоків, боротьби із нелегальною міграцією та торгівлею людьми вивчається достатньо тривалий час і не є новою як в країнах світу, так і в Україні. Це одне з визначних питань, якому присвячуються окремі законодавчі ініціативи, стандарти та норми ЄС, прийняттю яких передували експертні дослідження та оцінки. Таким чином, ефективна міграційна політика знаходиться в центрі уваги низки зарубіжних науковців М. Абелли,

Д. Пападеметріу, Г.Салінарі, Н. Самптон, У. Сомервіля, Ф. Фаргеса, Х. Хольцера. У їх працях поставлений акцент переважно на регулюванні імміграції, оскільки це питання протягом тривалого часу залишається гострим у західних країнах з врахуванням ряду проблем, що його супроводжують.

Дослідженню тенденцій міграції робочої сили в Україні вчені почали приділяти особливу увагу з кінця 90-х років ХХ ст. Комплексні дослідження нелегальної міграції у різних її аспектах здійснювали такі вітчизняні науковці, як М.Гога, Г. Глущенко, О.Київець, Р. Колодка, Е. Лібанова, О. Малиновська, В. Олефір, Ю. Римаренко та ін. Цими дослідниками вивчалися процеси трудової міграції, в тому числі нелегальної, методи дослідження міграційних процесів узагалі, процеси урбанізації та мобільності населення, основні напрями і заходи державного регулювання цих процесів.

В той же час недостатня увага приділяється питанню національного регулювання засобами цілісної міграційної політики, що за сучасних умов вимагається необхідністю збереження, залучення і накопичення людського потенціалу. Така політика повинна враховувати широкий спектр відносин, що виникають в зв'язку з міграційним перерозподілом людського потенціалу, тобто вона має бути направлена на реалізацію взаємних інтересів країн походження, призначення і самих мігрантів у формуванні та реалізації людського потенціалу.

Ці обставини визначили вибір теми магістерської роботи, об'єкта, предмета та мети дослідження.

У підрозділі 1.2. «Основні поняття і терміни в сфері міграційної політики» розкрита сутність основних понять в цій галузі. Дослідження основних понять і термінів в сфері протидії нелегальній міграції дозволило констатувати відсутність тлумачення терміну «траффікінг», що свідчить про недостатнє висвітлення цього явища в державному управлінні. Виявлено, що на сучасному етапі необхідно визначитися з обранням моделі регулювання нелегальної міграції – централізованої, децентралізованої та змішаної. Для

України характерна централізована модель пов'язана з формуванням централізованих структур, які виконують функції планування, виконання відповідних програм, контролю за в'їздом і перебуванням іноземців на території держави, законодавчої ініціативи, збирання, обробки та аналізу інформації.

Водночас актуально постає питання механізмів співпраці з ЄС в сфері протидії нелегальній міграції та виробленні власної політики України щодо протидії міжнародним нелегальним міграційним потокам. Таким чином, питання співпраці України з ЄС в цій сфері потребують подальшого дослідження, що зумовило їх висвітлення у третьому розділі магістерського дослідження.

У підрозділі 1.3. «Нормативно-правові засади державної політики в сфері запобігання нелегальній міграції та протидії торгівлі людьми в Україні» виявлено, що нормативно-правові засади державного регулювання нелегальної міграції мають системний характер і стосуються різних аспектів державного втручання в міграційні процеси: увага зосереджена на аналізі та удосконаленні державної міграційної політики і її складової – нелегальної міграції, удосконаленні нормативно-правових та інституційних засад, адміністративних методів впливу на нелегальну міграцію, посилення контролюючих та превентивних заходів з боку держави, на проблемах залучення України до міжнародної міграційної політики, удосконаленні методів обліку нелегальних мігрантів та статистичних показників. Регіональні норми Ради Європи та Європейського Союзу у сфері протидії нелегальній міграції спрямовані як на створення загальноприйнятих заходів щодо посилення контролю за міграційними потоками й боротьбу з організованою злочинністю, так й на заходи інтеграції переселенців. Однак залишається необхідність розробки пан-європейської Програми протидії нелегальній міграції та створення пан-європейських Конвенцій щодо боротьби з нелегальною міграцією та торгівлею людьми, правового врегулювання проблем неповнолітніх нелегальних мігрантів та жінок.

Зростання ролі міжнародної міграції у кінці XIX – початку XX ст. призвело до того, що старі наукові підходи почали трансформуватися. Науковий дискурс проблеми протидії нелегальній міграції має провадитися планомірно та перманентно щонайменше у трьох вимірах: міжнародному (універсальному, світовому); європейському; національному.

Адже, міжнародно-правові механізми, роль яких у системі протидії нелегальній міграції постійно зростає, модернізуються, уніфікуються та стають відповідними глобальності даного явища. Однак особлива увага українських дослідників міграційної сфери зосереджена саме на європейському міграційному досвіді у зв'язку з євроінтеграційними намірами України та безпосередніми кордонами з ЄС, що в свою чергу потребує повного реформування міграційного законодавства та політики України.

У другому розділі *«Проблеми реалізації державної політики в сфері запобігання нелегальній міграції та протидії торгівлі людьми в Україні»* досліджені основні чинники, які формують або являють собою проблеми в державному регулюванні міграційної політики та зумовлюють нелегальну міграцію та торгівлю людьми.

У підрозділі 2.1. «Сучасний стан нелегальної міграції в Україні» проаналізовано основні причини нелегальної міграції та необхідність її регулювання на державному рівні. Аналіз міграційних процесів свідчить, що першопричинами є: усунення «залізної завіси»; недоліки в охороні кордону; можливість заробити на емігрантах не лише організованим злочинним групам, а й приватним особам; миролюбний характер українців; відсутність національної та расової дискримінації; недосконалість законодавства. Ці та інші чинники спричинили нечуваний наплив в Україну, країни СНД нелегальних мігрантів з південноазійського, близькосхідного і африканського регіонів, які використовують територію колишніх радянських республік для транзиту до найбільш розвинених країн та пошуки притулку в них. Згідно зі статистикою за останні роки міграція азіатів у Європу зросла в

20 разів і вже встигла увійти в лексикон правоохоронних органів як «жовта небезпека».

Аналіз міграційної сфери та нелегальної міграції зокрема дозволяють виділяти проблеми, які не сприяють легалізації імміграції в Україну та забезпечення державного контролю над міграційними процесами, а також створюють умови для тінізації та криміналізації в середовищі нелегалів, розвитку корупції у цій сфері: відсутність можливості для легалізації іноземців, що нелегально перебувають в Україні, що робить їх непідконтрольними державі та фактично змушує їх вдаватися до протиправних дій та співпрацювати зі злочинними угрупованнями для підробки документів тощо; обмеженість підстав для отримання статусу біженця, – лише 4 % від загальної кількості звернень отримують статус біженця; нерозвиненість державних механізмів сприяння інтеграції біженців та іноземців-іммігрантів в українське суспільство; відсутність реального контролю за діяльністю приватних фірм, державних та недержавних установ, які надають запрошення іноземним громадянам для в'їзду в Україну; низький рівень співпраці з національними общинами, новоутвореними діаспорами країн потенційних нелегальних іммігрантів; нерозробленість процедури імміграційної амністії.

У підрозділі 2.2. «Досвід державного регулювання нелегальної міграції на регіональному рівні (на прикладі південного регіону України)» показано, що в Україні сформувалося декілька регіонів, в яких традиційно локалізуються нелегальні та легальні іммігранти, передусім, – це Київська, Харківська, Сумська, Луганська та Донецька області внаслідок збройного конфлікту, Одеська, Миколаївська, Херсонська області та м. Київ, а також Західні області (які мають безпосередні кордони з ЄС).

У той же час кількість іноземців-нелегалів, які перебувають на території регіону, значно більша ніж офіційна статистика. Так, кількість іноземців-нелегалів, які перебувають в Одеській області за експертними оцінками становить більш ніж 100-150 тис. осіб. Серед цієї кількості

найбільша частка нелегально працюючих у будівництві, торгівлі, сільському, рекреаційному господарстві громадян Молдови, Грузії, Вірменії, Азербайджану, Узбекистану, Киргизстану, Росії, Китаю, Турції, Ірану, Іраку, Сирії, Індії.

Оцінка кількості іноземців, які нелегально перебувають на території України ускладнюється відомчою розрізненістю та відсутністю єдиної системи обліку, ідентифікаційного реєстру іноземних громадян, які в'їжджають та виїжджають з України, перебувають на її території, недостатніми можливостями для проведення оперативних дій з виявлення нелегалів

У підрозділі 2.3. *«Особливості нелегальної міграції громадян України»* встановлено, що у майбутньому визначити розмір трудової міграції, ймовірно, буде складніше, оскільки тимчасова міграція іноді перетворюється на постійну. Головною причиною трудової міграції з України можна, безумовно, вважати соціально-економічну. Важливими чинниками, які спонукають українців до виїзду за межі держави, є також низький рівень життя та безробіття. Дана обставина змушує громадян України шукати для себе кращої долі за кордоном, що цілком відповідає прагненню людини, яка бажає знайти роботу, достойну оплату її праці і має на це конституційне право.

Починаючи з кінця 1980-х років Україна перетворюється на один з активних експортерів робочої сили, переважно нелегальних мігрантів. До 1991 року переважала еміграція з України на етнічній основі (угорці, євреї, німці, греки). Після 1991 року зростає кількість громадян України, які виїжджають на тимчасові заробітки в Росію, Туреччину, Німеччину, Італію, Грецію, Велику Британію та інші країни Європи. Згідно із статичними даними, не менше 7 млн. українців щорічно перебувають за кордоном з комерційними цілями або пошуках тимчасової або постійної роботи. Стійка тенденція трудової міграції з України призводить до негативних наслідків в економіці України. Насамперед, це виїзд за кордон висококваліфікованої

робочої сили та наукових кадрів.

У третьому розділі *«Перспективи та тенденції регулювання нелегальної міграції та торгівлі людьми в Україні»* основна увага зосереджена на тенденціях, які визначатимуть в подальшому напрями державного регулювання міграційної політики в сфері попередження нелегальної міграції та торгівлі людьми та перспективах такого регулювання з метою досягнення його реальної ефективності та дієвості.

У підрозділі 3.1. *«Світові масштаби нелегальної міграції та торгівлі людьми»* визначено, що у світі, за різними оцінками, нараховується від 150 до 175 млн. осіб (понад 3% населення світу), які проживають за межами країни свого походження, включаючи близько 12 млн. біженців і шукачів притулку. Кожного року ця цифра збільшується принаймні ще на три мільйони [81].

Якщо враховувати, що в Україні налічується 28 млн. громадян працездатного віку, то, щонайменше, кожен п'ятий економічно активний українець працює в іншій державі. Останнім часом масштаби нелегальної імміграції значно розширилися. Китайці прямують в основному до США та Росію, кубинці – до Флориди, алжирці – до Франції, пакистанці – до Англії і т. д. В Україні спостерігається небувалий наплив нелегальних мігрантів із країн «третього світу», що використовують територію України як перевалочний пункт для подальшого проникнення в Західну Європу

Причини міграції, в основному, мають економічний характер. Цим і пояснюється велика кількість заробітчан у економічно розвинених країнах. Міграція з метою заробітку має як позитивні, так і негативні риси, проте мінусів цього явища у загальносвітовому контексті значно більше. До них належать: негативний вплив на економіку, демографічні проблеми, поширення злочинності, нетипових інфекцій та захворювань, наркоманії, алкоголізму. Особливу увагу привертає вплив нелегальної міграції на розвиток секс-індустрії. Усі недоліки, пов'язані з нелегальною міграцією з метою працевлаштування, призводять до того, що економічно розвинені

країни вживають заходи для скорочення чисельності нелегалів на їх території, запобігання та припинення міграційних процесів.

У підрозділі 3.2. «Проблеми адаптації європейського досвіду державного регулювання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми» показано, що основними директивами, які спрямовані на боротьбу з нелегальною міграцією, є директиви щодо гармонізації санкцій, що накладаються на перевізників, які транспортують до ЄС іноземців без належних документів; зобов'язання аероперевізників ще до прибуття у пункт на території Євросоюзу передавати відомості про пасажирів до контрольних органів країни призначення; щодо спільних стандартів та процедур повернення нелегальних мігрантів (спільні транспортування мігрантів на батьківщину, діяльність Фонду повернення (Return Fund) та ін.); щодо санкцій проти працедавців, які використовують працю нелегальних мігрантів.

У ЄС існують такі механізми запобігання нелегальній міграції, як Європейська система контролю кордонів (European Border Surveillance System - EUROSUR) та FRONTEX на тактичному, оперативному та стратегічному рівнях, External Borders Fund. Фонд також фінансує FRONTEX і підтримує заходи із розбудови спільної візової політики ЄС.

Основою співпраці в напрямі протидії нелегальній міграції є обмін інформацією. У рамках Шенгенських домовленостей створено Шенгенську інформаційну систему (Shengen Information System - SIS), що є на сьогодні найбільшою інформаційною системою у сфері громадської безпеки в Європі та її оновлений варіант другого покоління SIS-II.

Переважну більшість осіб, які переміщуються в рамках Євросоюзу, становлять громадяни країн ЄС. Найбільше в інших країнах ЄС перебувало поляків. Сформувалися досить широкі міграційні коридори: з Польщі та країн Балтії до Великобританії та Ірландії; з Румунії та Болгарії до Італії та Іспанії. В перспективі очевидні масові переміщення українців в межах ЄС.

Нелегальні мігранти з України відрізняються кількісним складом жінок порівняно з чоловіками. Переважно мігранти з України – це жінки, що негативно позначається на інституті сім'ї в Україні. Крім того, жінки-емігрантки стають жертвами секс-індустрії і секс-туризму, які перетворилися у глобально організований надприбутковий бізнес, що практично не визнає національних кордонів.

У підрозділі 3.3. «Тенденції ксенофобії та расизму в країнах ЄС: загрози та виклики для України» вказано, що сучасний расизм не виник раптово. Сама Західна Європа створювала підвалини для його поширення. Досить часто невиправдана політика політкоректності та всездозволеної імміграції спричинила до відновлення та росту ксенофобських та расистських настроїв. Робота щодо подолання цих явищ має вестися в декількох напрямках: серед населення (особливо серед дітей та молоді), яке має розуміти, що культурна, релігійна відмінності не є приводом до ворожого ставлення до людини; серед іммігрантів, для яких переїзд в нову країну має стати стимулом для вивчення мови, досягнення відповідного освітнього та кваліфікаційного рівня. Розуміння того, що першочерговою засадою мирного співіснування з корінним населенням є дотримання законів, розуміння традицій та відсутність бажання побудувати аналог «старої» батьківщини в новому суспільстві; серед засобів масової інформації, представників владних кіл. Лише завдяки спільній роботі усіх стане можливим, якщо не подолання, то, принаймні, часткове викорінення із суспільної свідомості ксенофобії та расизму.

Таким чином, настрої ксенофобії в країнах ЄС зростають – це становить небезпеку для мігрантів з України. Необхідно терміново розробляти спільну політику як з країнами ЄС в цьому напрямку, так і власну політику в межах країни

ВИСНОВКИ

В ході дослідження було виконано поставлені завдання, досягнуто мету магістерської роботи та підтверджено гіпотезу про те, що дослідження особливостей державного регулювання нелегальної міграції та торгівлі людьми в Україні в теоретичному та практичному аспекті дозволить обґрунтувати шляхи удосконалення державного управління в цій сфері. Виконання поставлених завдань дозволило сформулювати наступні висновки.

1. На основі аналізу стану наукових досліджень в сфері державного регулювання нелегальної міграції та торгівлі людьми визначено, що наукові праці стосуються різних аспектів державного втручання в міграційні процеси, але малодослідженими є засади співпраці з ЄС в сфері протидії нелегальній міграції та виробленні власної політики України щодо протидії міжнародним нелегальним міграційним потокам, що і обумовило напрям змісту магістерського дослідження.

2. Уточнено поняття «траффікінгу» – це здійснювані вербування, перевезення, передача та отримання людей шляхом погроз або застосування інших форм примусу, викрадення, обману, зловживання владою або шляхом підкупу, у вигляді платежів та вигід, для отримання згоди особи, яка контролює іншу особу. Відсутність тлумачення цього терміну в державному управлінні свідчить про недостатнє висвітлення цього явища, його причини, тенденції та наслідки тощо.

3. Досліджено нормативно-правові та інституційні засади державного регулювання нелегальної міграції та торгівлі людьми в Україні і встановлено, що не вироблено певної моделі державного регулювання протидії нелегальній міграції. Виділяють три основні моделі – централізовану, децентралізовану та змішану. Водночас можна констатувати складність у виборі моделі – з одного боку, тенденції свідчать про те, що

Україні необхідна централізована модель, водночас внутрішні процеси децентралізації зумовлюють запровадження моделі змішаної.

Серед заходів державної політики в сфері регулювання нелегальної міграції та торгівлі людьми необхідними у найближчій перспективі залишаються правовий захист біометричних паспортів, ухвалення базового закону, що визначає концепцію державної міграційної політики; модернізація пунктів перетину кордонів до рівня стандартів ЄС.

4. Проаналізовано сучасний стан нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми на півдні України та в цілому по країні, з'ясовано, що основною причиною складності в регулюванні міграційних потоків є відсутність досвіду такої політики в Україні у складі СРСР, що зумовило наплив нелегальних мігрантів в нашу країну. На сучасному етапі основні проблеми стосуються тенденції зростання організованих злочинних угруповань, які сприяють нелегальній міграції в Україні, які виявляються частиною транснаціональної системи управління нелегальними міграційними потоками. Це стосується таких проблем в державній політиці, як відсутність можливості для легалізації іноземців; відсутність реального контролю за діяльністю приватних фірм, державних та недержавних установ, які надають запрошення іноземним громадянам для в'їзду в Україну тощо.

5. На регіональному рівні на прикладі південних областей доведено, що в межах регіону (тобто децентралізована модель регулювання міграційних потоків) складно проводити політику протидії нелегальній міграції. Перебування та накопичення критичної кількості нелегалів спричиняє ряд проблем: зростання кримінальної торгівлі та криміногенності в цілому, розповсюдження різноманітних нетипових для України захворювань, відбуваються приховані процеси зі створення етнічних груп китайців, турків, чеченців, які не інтегруються в українське суспільство і несуть власні порядки та закони, що висуває важливість питання вже на рівень національної безпеки.

6. Виявлено особливості нелегальної міграції громадян України, які полягають в тому, що основними чинниками, які є причиною виїзду українців, є низька соціальна-економічна ситуація в країні та безробіття, основний мотив – заробітна плата за кордоном, навіть у нелегальних мігрантів вона становить в середньому біля 1 тисячі доларів США; з-понад 7 млн. громадян України легально перебувають в різних країнах світу лише 500 тис. громадян. Таким чином, необхідним є термінове підписання угод про їх тимчасове перебування за кордоном, не лише з ЄС, де останнім часом зроблено унормування та легалізація трудових відносин, а стосується переважно країн Азії та Африки.

7. Визначені одні з основних шляхів удосконалення державного регулювання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми в Україні, які полягають:

- в моніторингу тенденцій нелегальної міграції та формуванні на цій основі державної політики протидії нелегальної міграції;
- посиленні співпраці з ЄС;
- врахуванні тенденцій ксенофобії в країнах ЄС та зростання на політичному рівні вимог щодо визначення самостійно державами політики протидії нелегальним мігрантам (запровадження квот та ін.).

В державній політиці необхідно зважати не лише на негативні наслідки від нелегальної міграції, а також брати до уваги і позитивні аспекти: іноземні робітники, пред'являючи додатковий попит на товари і послуги, стимулюють зростання виробництва і додаткову зайнятість у країні перебування; при імпорті кваліфікованої робочої сили країна, що приймає, заощаджує на витратах на освіту і професійну підготовку; іноземні робітники часто є амортизаторами при кризах і безробітті (їх першими звільняють, знижують зарплату і т. д.); іноземні працівники не забезпечуються пенсіями, на них не поширюється дія різних соціальних програм; іммігранти поліпшують демографічну картину країн, що страждають старінням.

На сучасному етапі країни ЄС запроваджують жорсткіші механізми щодо обмеження напливу нелегальних іммігрантів (різноманітні санкції). Також Україні необхідно долучитися до європейської системи контролю кордонів (European Border Surveillance System - EUROSUR) та FRONTEX на тактичному, оперативному та стратегічному рівнях та діяльності External Borders Fund. В подальшій спільній співпраці необхідно удосконалити приєднання до Шенгенських інформаційних систем SIS та SIS-II.

8. Необхідно в подальшому приділити окрему увагу як розділу державної політики протидії нелегальній міграції – траффікінгу. Це явище особливо характерне для мігрантів з нашої країни, що пояснюється кількісним складом жінок в обсягах нелегальної міграції з України. Окрім того, що така міграція вкрай негативно позначається на інституті сім'ї в Україні, також жінки-емігрантки стають жертвами секс-індустрії і секс-туризму, які перетворилися у глобально організований надприбутковий бізнес. Також викликає занепокоєння зростання ксенофобських настроїв в ЄС, що неодмінно позначатиметься на нелегальних мігрантах і що досі залишається поза увагою при формуванні державної політики, необхідно в подальшому визначити можливі шляхи убезпечення українців від таких наслідків, оскільки такі питання стосуються лише нашої країни та сусідніх країн – постачальників нелегальних мігрантів і вочевидь до їх вирішення доведеться залучати уряди країн ЄС.

АНОТАЦІЯ

Магістерське дослідження присвячено удосконаленню державної політики України в сфері запобігання нелегальній міграції та протидії торгівлі людьми. В роботі досліджено стан науково-теоретичного підґрунтя державної політики в сфері регулювання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми; уточнено сутність основних понять і термінів; досліджено

нормативно-правові засади державної політики запобігання нелегальній міграції та протидії торгівлі людьми в Україні; визначено основні показники сучасного стану міграції загалом у світі як основної тенденції глобалізації та України в цих процесах, зокрема; виявлено особливості нелегальної міграції громадян України; визначено основні напрями подальшої державної політики в сфері державного регулювання нелегальної міграції та протидії торгівлі людьми в Україні. Наприкінці роботи обґрунтовано напрямки удосконалення державної політики України в сфері запобігання нелегальній міграції та торгівлі людьми.

Ключові слова: міграційна політика, нелегальна міграція, торгівля людьми, протидія нелегальній міграції, трафікінг.

ANNOTATION

The master's research is devoted to the improvement of the state policy of Ukraine in the field of prevention of illegal migration and counteraction to trafficking in human beings. The research analyzes theoretical basis of the state policy in the field of regulation of illegal migration and counteraction to trafficking in human beings; the essence of the basic concepts and terms is specified; the regulatory and legal principles of the state policy of prevention of illegal migration and counteraction to human trafficking in Ukraine are researched; the main indicators of the current state of migration in general in the world as the main trend of globalization and Ukraine in these processes, in particular; features of illegal migration of Ukrainian citizens are revealed; the main directions of further state policy in the field of state regulation of illegal migration and counteraction to trafficking in human beings in Ukraine are defined.

Illegal immigration today really is a form of organized crime. It's not a random thing that just happens. It's controlled by organized groups who control the crossings, transport and ultimately, access to employment, in many cases. And it's a – it has become a very violent business and is associated often with other

criminal activities such as money laundering, ID theft and all kinds of other crimes that go along with it, and needs to be addressed as such, as organized crime, both by the federal agencies that are responsible for enforcing immigration laws and also by local law enforcement agencies who would like to help with this. At the end of the work, the directions of improvement of the state policy of Ukraine in the field of prevention of illegal migration and trafficking in human beings were substantiated.

Key words: migration policy, illegal migration, trafficking in human beings, counteraction to illegal migration, trafficking.